

ประเภทความลำบากหรือปัญหาสุขภาพ

การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555 ได้สำรวจประชากรที่มีความพิการเนื่องจากมีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นต่อเนื่องมาตั้งแต่ 6 เดือนไป ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ 17 ประเภท ดังนี้

- (1) การนั่งยอง ๆ
- (2) การเดินทางราบระยะ 50 ก้าว ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการเดินทางราบระยะ 50 ก้าว เช่น 1) ความผิดปกติเกี่ยวกับขา เช่น ขาขาด / ลิบ หรือกล้ามเนื้อขาอ่อนแรง ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรค เช่น โปลิโอ 2) โรคระบบข้อ กล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้อเสื่อม ข้ออักเสบเรื้อรัง 3) ความชรา 4) การทรงตัวผิดปกติ เช่น เดินเซทรงตัวไม่ได้เนื่องจากสมองผิดปกติ
- (3) การเดินขึ้นบันได 1 ชั้น ลักษณะที่ทำให้มีความลำบาก หรือปัญหาในการเดินขึ้นบันได 1 ชั้น เช่นเดียวกับความลำบากในการเดินทางราบระยะ 50 ก้าว
- (4) การลุกจากการนอนเป็นทำนอง
- (5) การยกแขน เพื่อให้มือแตะท้ายทอยอย่างน้อย 1 ข้าง ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการยก เช่น เส้นเอ็นยึด อัมพฤกษ์หรืออัมพาตของแขน
- (6) การใช้มือ / นิ้ว หยิบจับช้อนตักอาหารเข้าปาก
- (7) การมองเห็น (ไม่รวม สายตาสั้น ยาว เอียง) ในที่นี้หมายถึง การมองเห็นสิ่งต่าง ๆ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว เช่น การเห็นแสงสว่าง ขนาด รูปทรง เค้าโครงรูปหรือสี การเห็นในระยะใกล้ ระยะไกล หรือในสถานที่ที่มีแสงน้อย ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการมองเห็น เช่น การเห็นภาพซ้อน ตาบอดสี ตาบอดในเวลากลางวัน ความสามารถในการปรับสายตาต่อแสงสว่างบกพร่อง สายตาเลือนราง หรือตาบอด เป็นต้น สำหรับผู้ที่ใส่แว่นตาหรือคอนแทกซ์เลนส์ ถ้ามีความลำบากหรือปัญหาในการมองเห็น หมายความว่า แม้ว่าจะใส่แว่นตาหรือคอนแทกซ์เลนส์แล้วก็ยังคงมีความลำบากหรือปัญหาในการมองเห็นนั้น ๆ
- (8) การได้ยิน ในที่นี้หมายถึง การได้ยินเสียงหรือรู้สึกถึงการมีเสียง และการแยกแยะเสียง ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการได้ยิน ได้แก่ ความผิดปกติ/ความลำบากในการได้ยินเสียงพูดในลักษณะปกติ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากหูตึงหรือหูหนวก มีสาเหตุมาจากโรคภัยไข้เจ็บ โรคทางกรรมพันธุ์ หรืออุบัติเหตุ เช่น มีความลำบากในการได้ยินเสียงพูดคุยธรรมดาหรือเสียงตะโกน แม้จะอยู่ในที่เงียบ หรือไม่ได้ยินเสียงใด ๆ เลย
- (9) การสื่อสารด้วยการพูด ในที่นี้หมายถึง การพูดเป็นคำ วลี หรือถ้อยคำที่มีความหมาย การออกเสียง ความคล่องและจังหวะของการพูด เพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่น ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการพูดจาสื่อสาร ได้แก่ การพูดไม่ชัดหรือมีความผิดปกติทางการพูดเป็นอย่างมากจนทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ เช่น พูดติดอ่าง

การพูดตะกุกตะกัก การพูดแบบซ้ำๆ เป็นไป หรือมีความผิดปกติทางสมอง ไม่สามารถคิดคำพูดได้ เป็นต้น

(10) การเข้าใจคำพูด ในที่นี้หมายถึง การเข้าใจและรู้ความหมายของคำพูดของผู้อื่นได้ถูกต้อง ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการเข้าใจคำพูด เช่น มีความผิดปกติทางสมอง สติปัญญา หรือทางจิต เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่รวมผู้ที่ไม่เข้าใจความหมายในการพูดเนื่องจากปัญหาการได้ยิน

(11) การเรียนรู้ / พัฒนาการซ้ำ ในที่นี้หมายถึง การเรียนรู้ในการลอกเลียนแบบ การทบทวน การเรียงลำดับเหตุการณ์หรือสัญลักษณ์ การเรียนรู้ในการอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์อย่างถูกต้องและเข้าใจความหมาย การเรียนรู้ในการเขียนเพื่อถ่ายทอดความหมาย ข้อมูล ข่าวสาร การเรียนรู้ในการคำนวณ การผสมผสานการเรียนรู้หรือการกระทำหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน การรวบรวมและจัดการกับความคิด การไตร่ตรอง การวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ การตัดสินใจ รวมทั้งการเรียนรู้สิ่งใหม่ ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการเรียนรู้ เช่น มีความผิดปกติทางสมอง สติปัญญา หรือทางจิต รวมทั้งมีสมาธิสั้น เป็นต้น

(12) การจดจำเหตุการณ์ในรอบวัน ลักษณะที่ทำให้มีปัญหากับการจดจำ เช่น ไม่สามารถจำชื่อตนเอง/ผู้อื่น อาการหลงลืมเฉพาะเรื่อง หลงลืมความเกี่ยวพันของเหตุการณ์ จำชื่อคนใกล้ชิดไม่ได้ ความจำเสื่อม หรือเลอะเลือน เป็นต้น

(13) การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ในที่นี้หมายถึง การบังคับอารมณ์และแรงกดดันทางจิตใจ และการควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจาและทางกาย ลักษณะที่ทำให้มีปัญหากับการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง เช่น การกระวนกระวาย กังวล เจ้าอารมณ์ ก้าวร้าวมากกว่าคนปกติ หรือมีอารมณ์เศร้า/สนุก/นิ่งเฉย ที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ อาจเนื่องจากความผิดปกติทางจิตใจ หรือการทำงานของสมองบางส่วนผิดปกติ เช่น ภาวะออทิซึม เป็นต้น

(14) ความเจ็บปวดตามร่างกาย ในที่นี้หมายถึง การรู้สึกเจ็บปวดทั่วไปหรือบางจุด เจ็บปวดเฉพาะส่วนของร่างกายหรือหลายส่วน ความเจ็บปวดตามข้อต่อ ความเจ็บปวดคล้ายถูกแทง เจ็บปวดจากการเผาไหม้ ความรู้สึกร้อนผ่าว ปวดตื้อ ๆ หรือปวดตุ๊บ ๆ ลักษณะที่ทำให้มีปัญหากับความเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น อาการปวดกล้ามเนื้อ และภาวะเจ็บปวดมากกว่าปกติจนรบกวนการเรียน การทำงาน และการนอน

(15) การหายใจ ลักษณะที่ทำให้มีความลำบากหรือปัญหาในการหายใจ เช่น การหายใจถี่ มากกว่าปกติ การหายใจไม่สม่ำเสมอ หลอดลมอักเสบเรื้อรังจากโรคถุงลมโป่งพอง โรคหอบหืด โรคหัวใจ เป็นต้น

(16) อาการของลมชัก ชักเกร็ง หรือลมบ้าหมู

(17) การกลั่นแอวาระหรือปัสสาวะ

ประเภทลักษณะความบกพร่อง

การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555 ได้จำแนกลักษณะความบกพร่องออกเป็น 25 ลักษณะ ดังนี้

(1) **ตาบอด 2 ข้าง** หมายถึง ตาทั้งสองข้างไม่เห็นภาพหรือสิ่งของแม้ในระยะใกล้ตา หรือไม่เห็นแม้แต่แสง ทั้งนี้บางรายอาจจะมีลานสายตาแคบด้วยก็ได้

(2) **สายตาเลือนราง 2 ข้าง** หมายถึง ภาวะที่สายตาทั้งสองข้างอยู่ในสภาพเลว พอมองรู้ทิศทาง แต่มองเห็นภาพไม่ชัดเจน ภาพนั้นเลือน หรือเห็นแต่เพียงราง ๆ หรือมีลานสายตาแคบ มองเห็นแต่ตัวหนังสือขนาดใหญ่ ต้องใช้แว่นขยาย (ไม่ใช่แว่นตา) เมื่อจะอ่านทุกครั้ง อ่านหนังสือโดยต้องชิดกับลูกตามาก ในที่มีดหรือกลางคืนมักเดินชนสิ่งของเสมอ

(3) **ตาบอด 1 ข้างและเลือนราง 1 ข้าง**

(4) **หูหนวก 2 ข้าง** หมายถึง หูทั้งสองข้างไม่ได้ยินเสียงเลย ฟังคำพูดไม่เข้าใจเลย แม้จะตะโกนดัง ๆ แล้วก็ไม่ได้ยิน ในการวัดทางการแพทย์ จะพบว่า หูเสียเกินกว่า 90 เดซิเบล ทั้งสองข้าง

(5) **หูตึง 2 ข้าง** หมายถึง สภาพที่หูได้ยินเสียงไม่ชัดพร้อมกันทั้ง 2 ข้าง มีลักษณะอาการดังต่อไปนี้ อย่างน้อย 1 อย่าง คือ

- ไม่ได้ยินเสียง ญานที่ข้างใบหูเมื่ออยู่ในที่เงียบ หรือไม่ได้ยินเสียงพูดเบา ๆ
- ยืนห่างไปด้านหลังสามก้าว เรียกด้วยเสียงธรรมดาแล้วไม่ได้ยิน
- ต้องพูดด้วยเสียงดัง ๆ จึงจะเข้าใจ ถ้ามีเสียงจ่อเจอะจะมีความลำบากในการฟัง
- ยืนห่างไปด้านหลังสามก้าว เรียกด้วยเสียงตะโกนก็ไม่ได้ยิน

(6) **สื่อความด้วยการพูดและการฟังไม่ได้** หมายความว่า รับฟังเสียงพูดไม่ได้ยิน หรือได้ยินบ้าง แต่ไม่เข้าใจความหมายของเสียงที่ได้ยินนั้น อาจรวมทั้งพูดได้ตอบไม่ได้ หรือสื่อสารกับคนอื่นไม่ได้

(7) **แขนขาด** หมายถึง แขนขาดหายไป

(8) **ขาขาด** หมายถึง ขาขาดหายไป

(9) **มือขาด** หมายถึง มือขาดหายไป

(10) **นิ้วมือขาด** ไม่สามารถหยิบจับสิ่งของได้

(11) **นิ้วหัวแม่เท้าขาด** หมายถึง นิ้วหัวแม่เท้าขาดหายไป

(12) **แขน ขา ลิบ / หยียดงอไม่ได้**

(13) **แขน ขา มือ ลำตัว คอ งอ เกร็ง โกง กระตุก ลั่น**

(14) **แขน 2 ข้าง / ขา 2 ข้างไม่เท่ากัน**

(15) **เท้าปุก เท้าตะแคง เท้ากลับ** (ใช้หลังเท้าแทนฝ่าเท้า) ทำให้เดินด้วยความลำบาก
เดินด้วยลักษณะวิธีพิเศษ

(16) **อัมพาต** หมายถึง ภาวะที่แขนหรือขาหรือลำตัวไม่มีแรง อ่อนแรงมาก ทำให้ไม่สามารถใช้อวัยวะนั้น ๆ ได้ในการกิจประจำวัน เช่น เคลื่อนที่ไม่ได้ หยิบจับสิ่งของไม่ได้ อาจจะเสียความรู้สึกที่อวัยวะนั้นด้วยก็ได้

(17) **อัมพฤกษ์** หมายถึง ภาวะที่แขนหรือขาหรือลำตัว อ่อนแรงลงไป แต่อาจจะพอมิแรงที่จะทำการเคลื่อนไหวได้ ทำให้ไม่สามารถใช้อวัยวะดังกล่าวได้ดีเหมือนปกติ

(18) **โรคจิต/วิกลจริต** หมายถึง บุคคลที่มีอาการทางจิต เช่น มีอาการคลุ้มคลั่ง มีอาการประสาทหลอน (เช่น ตาหลงผิดว่าเห็นภาพ หูหลงผิดว่าได้ยินเสียงต่าง ๆ หวาดระแวง กลัวโดยไม่ทราบว่าจะกลัวอะไร) แยกตัวจากสังคม พูด ยิ้ม หัวเราะ ร้องไห้คนเดียว ไม่สนใจการแต่งตัว และรักษาความสะอาดหรือแต่งตัวผิดไปจากคนทั่วไป

(19) **ออทิสติก (Autistics)** เป็นคนพิการที่มีอาการหลายอย่างรวมกันและค่อนข้างวินิจฉัยยาก หมายถึง คนที่มีความผิดปกติของระบบประสาทส่วนกลางและของสมองบางส่วน มีอาการผิดปกติของกิริยาท่าทาง ไม่อยู่นิ่ง ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ พูดซ้ำ ๆ ไม่สนใจคนและ/หรือไม่ยอมสบตากับคน ขาดความสัมพันธ์กับมนุษย์ มีภาษาพูดและการสื่อสารที่ผิดปกติ ร้องไห้เสียงดังแต่ไม่มีน้ำตาไหล มีพฤติกรรมหลายอย่างรวมทั้งการเคลื่อนไหวแปลกไปจากคนทั่วไป บางรายผู้ปกครองจะบอกให้ทราบว่าหมอวินิจฉัยมาแล้วว่า “เป็นเด็กออทิสติก หรือเด็กออ” บางรายอาจจะมีปัญหาหรือทำกิจกรรมบางอย่างได้ดีเยี่ยม หรือบางรายอาจจะมีปัญหาร่วมด้วย หรือบางรายพูดไม่ได้ก็มี มีหลายแบบหลายระดับ

(20) **ปัญญาอ่อน** หมายถึง ผู้มีระดับภูมิปัญญาต่ำ อาจจะแสดงออกโดยรูปร่างหน้าตา มีการเจริญเติบโตช้าไม่สมกับอายุจริง การเรียนหนังสือช้า มีปัญหาช่วยเหลือตัวเองไม่ได้

(21) **บกพร่องทางการเรียนรู้** หมายถึง ผู้ที่มีสมองผิดปกติ ไม่สามารถเรียนรู้ได้ (ร่างกายมักจะเหมือนคนปกติทั่วไป แต่สมองทำหน้าที่ผิดปกติ) เช่น ตามองเห็นอักษรกลับข้าง (ซ้ายเป็นขวา) จึงไม่สามารถอ่านได้ หรืออ่านผิดบ่อย ๆ เขียนหนังสือกลับข้าง หรือเขียนไม่ได้ คิดเลขไม่ได้ บางรายมีการพูดผิดปกติ มักไม่มีปัญหาทางสติปัญญา

(22) **ปากแหว่งและ/หรือเพดานโหว่** หมายถึง สภาพความผิดปกติที่เกิดขึ้นที่ปากและเพดานปาก มีอยู่ด้วยกันหลายแบบ และมีความรุนแรงแตกต่างกัน อาจเป็นมาตั้งแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นในภายหลังจากอุบัติเหตุ จากโรค เช่น มะเร็งบางชนิด ถ้าเป็นตั้งแต่กำเนิด เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นจะพูดไม่ชัด เสียงขึ้นจมูก เมื่ออ้าปากจะเห็นตำแหน่งโหว่ของเพดานปาก

(23) **ศีรษะใหญ่เกินปกติ** หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติของกะโหลกศีรษะและสมอง โดยศีรษะจะโตมาก (Hydrocephalus) จนไม่สามารถชันคอได้ ตาจะเล็กมาก เคลื่อนไหวไม่ได้ พูดไม่ได้ และอาจจะมองไม่เห็น

(24) **ใบหน้าผิดปกติหรือผิดปกติ**

(25) **คนแคะระ / คนยักษ์**